

Encalypta brevipes

Frostklockmossa

Klass: Bryopsida (egentliga bladmossor), **Ordning:** Encalyptales, **Familj:** Encalyptaceae, **Släkte:** Encalypta (klockmossor), **Art:** Encalypta brevipes - frostklockmossa Schljakov **Synonymer:**

Kännetecken

Arten bildar upp till 1 cm höga tuvor. Bladen är tunglika med en färglös hårudd. Arten är samkönad, och kapslar är vanligt förekommande. Kapseln är smalt cylindrisk med åtsnörd mynning och fästad på ett upp till 3 mm långt, mörkrött skaft. Kapselskaftets bas har en skålformad och uppåtriktad rest av mössan. Peristom saknas. Mössan är stor och framträdande. Den är klocklik och omsluter hela kapseln. Mössan avsmalnar hastigt i en kort, sprötliknande spets och nederkanten är flikad. Sporerna är 37-48 µm i diameter, mörkt bruna och tätt papillösa. Specialiserad vegetativ förökning är inte känd.

Arten liknar fjällklockmossa *E. alpina*, men bladen är inte triangulära utan mer eller mindre jämbreda, och mössans spröt är liksom kapselskaftet förhållandevis kort.

Utbredning och status

Arten har en arktisk-alpin utbredning, men den har i Norden bara påträffats på ett fåtal platser i Sverige, på Island och på Svalbard. Den är i Sverige funnen lågalpin region. Arten förekommer i övrigt främst på Kolahalvön, i norra Sibirien, i Nordamerika, på Grönland och på några utpostlokaler i Centraleuropa.

Ekologi

Frostklockmossa påträffas på svagt sur till svagt basisk jord. På en av de svenska lokalerna växer den på finkornigt vittringsgrus i en västvärd, brant fjällsluttning med både sura och basiska bergarter, bl.a. tillsammans med liten glansmossa *Orthothecium intricatum*. Ett fynd på Island gjordes på en basaltklippa intill en gammal vulkankrater. I Nordamerika växer den ibland tillsammans med vittandad klockmossa *Encalypta brevicolla*, medan den på Grönland är funnen i sällskap med bl.a. fjällklockmossa *E. alpina*, nordlig myggmossa *Cnestrum alpestre* och fjälltranmossa *Trematodon brevicollis*.

Hot

Artens sällsynthet gör att alla typer av ingrepp på och i anslutning till lokalen utgör hot mot artens fortbestånd i landet. Överbetning från ren, slitage från turism är sådana tänkbart hot.

Åtgärder

Lokalen bör återbesökas och beståndets storlek bedömas för att bättre dokumentera populationens livskraft och vad som eventuellt kan hota artens överlevnad.

Övrigt

Etymologi: brevipes = med kort fot; brevis (lat.) = kort; pes (lat.) = fot.

Uttal: [Enkalýpta brévipes]

key facts Forms up to 1 cm high tufts. Autoicous, capsules common, cylindrical, gymnostomous. Seta 1-3 mm, dark red. Calyptra large and conspicuous, campanulate. Top of calyptra rapidly tapering to a short, rod-like beak, bottom edge fringed. Spores 37-48 µm, brown, densely papillose. - Grows on slightly acidic to slightly basic soil. The Swedish site is a west-facing alpine slope, where it grows on fine gravel derived by weathering from a bedrock consisting of mixed acidic and basic minerals.

Litteratur

Hallingbäck, T. 2006. Encalypta brevipes frostklockmossa s. 64. I: Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. [AJ 6-23], Bladmossor. Sköldmossor - blåmossor : Bryophyta : Buxbaumia - Leucobryum. Artdatabanken, Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala.

Horton, D.G. 1980. Encalypta brevipes and E. brevicolla: new records from North America, Iceland, Great Britain and Europe. J. Bryol. 11: 209--212.

Horton, D.G. 1983. A revision of the Encalyptaceae (musci) with particular reference to North American taxa. Part II. J. Hattori Bot. Lab. 54: 353-532.

Författare

Henrik Weibull 2008. Rev. Tomas Hallingbäck 2010.